

HISTORIA I TRADYCJA

<http://hit.policja.gov.pl/hit/aktualnosci/195252,22-pazdziernika-1939-roku-na-okupowanych-terenach-wschodniej-Polski-wladze-radzi.html>

2021-01-16, 16:07

22 PAŹDZIERNIKA 1939 ROKU NA OKUPOWANYCH TERENACH WSCHODNIEJ POLSKI, WŁADZE RADZIECKIE ZORGANIZOWAŁY WYBORY DO ZGROMADZEŃ LUDOWYCH ZACHODNIEJ BIAŁORUSI I ZACHODNIEJ UKRAINY

Była to sprzeczna z prawem międzynarodowym próba legitymizacji przez ZSRR aneksji terenów II Rzeczypospolitej okupowanych w konsekwencji agresji ZSRR na Polskę we wrześniu 1939.

Z chwilą wkroczenia na terytorium Polski jednostek radzieckich zgodnie z przyjętymi wcześniej założeniami rozpoczęła się błyskawiczna deinstalacja struktur państwa polskiego. Na mocy rozkazów Sztabu Generalnego RKKA jednostki wojskowe znajdujące się w większych miejscowościach rozpoczęły tworzenie komendantur wojskowych, których zadaniem stało się zapewnienie porządku i bezpieczeństwa. Głównym celem komendantur było jednak stworzenie nowych struktur władzy i zarządów tymczasowych, które miały wziąć na siebie obowiązek przeprowadzenia wyborów do Zgromadzenia Ludowego, a następnie stać się podwalinami nowej władzy. Stosowną dyrektywę Rada Wojenna Frontu Białoruskiego wydała już 16 września 1939 r., a więc na dzień przed dokonaniem agresji. Przypomnieć w tym miejscu należy, iż o przyszłości tych ziem zdecydowały arbitralne decyzje Hitlera i Stalina. Podpisane 23 sierpnia 1939 r. przez Joachima von Ribbentropa i Wiaczesława Mołotowa porozumienie zakładało podział Europy Środkowej pomiędzy III Rzeszę a Związek Sowiecki. Państwo polskie miało zostać zlikwidowane, a jego ziemie włączone w orbitę wpływów umawiających się stron.

W momencie zakończenia działań wojennych na terytorium zajęтым przez Sowieców przebywało ok. 500–750 tys. żołnierzy Armii Czerwonej i NKWD. Stracili oni 2500–3000 zabitych i od 8000 do 10 000 rannych, ok. 150 wozów bojowych i 15–20 samolotów. Straty polskie były znacznie wyższe i mogły sięgać 6000–7000 ludzi poległych w walce oraz ok. 10 000 rannych. Dodać do tego trzeba nieustaloną liczbę żołnierzy i oficerów WP wziętych do niewoli, a następnie zamordowanych przez czerwonoarmistów oraz członków różnego rodzaju milicji. W rezultacie działań wojennych w sowieckich obozach jenieckich znalazło się kilkanaście tysięcy żołnierzy WP i policjantów. Na mocy decyzji Stalina, zaaprobowanej przez Biuro Polityczne KC WKP(b), zostali oni rozstrzelani w kwietniu 1940 r.

25 września 1939 r. na Kremlu Stalin i Mołotow przeprowadzili z ambasadorem niemieckim rozmowę dotyczącą podziału terytorium II RP. Stalin zaproponował wówczas, by w zamian za Lubelszczyznę i wschodnie Mazowsze Związek Sowiecki otrzymał Litwę. Pomiedzy 27 a 29 września w Moskwie przebywał Ribbentrop. Ostatecznie w wyniku negocjacji jako linię podziału wyznaczono linię Sanu, Bugu oraz środkowej Narwi. 28 września agresorzy podpisali układ o przyjaźni i granicy między ZSRS a Niemcami, 4 października zaś protokół dodatkowy, precyzujący przebieg linii granicznej. 10 października 1939 r., jeszcze przed formalną aneksją ziem okupowanych, Związek Sowiecki wymusił na Litwie układ, w którego myśl w zamian za przekazanie Wilna i tzw. obwodu wileńskiego Armia Czerwona miała prawo utrzymywać na terytorium tego państwa własne bazy wojskowe.

W wyniku tych ustaleń blisko 52 proc. ziem II RP znalazło się ostatecznie pod okupacją sowiecką. Do Białoruskiej SRS, jako tzw. Zachodnia Białoruś, przyłączone zostały w całości województwa poleskie i nowogródzkie, województwo wileńskie bez powiatu wileńskiego i trockiego, województwo białostockie bez włączonego do III Rzeszy powiatu suwalskiego, w całości powiat łomżyński oraz częściowo powiaty ostrołęcki i ostrowski z województwa warszawskiego. 23 października 1939 r. oddziały litewskie zajęły przekazane im przez Sowieców Wilno wraz z powiatami wileńskim i trockim. Po zajęciu Litwy 15 czerwca 1940 r. przez Armię Czerwoną ziemie te weszły do Litewskiej SRS. Do Ukraińskiej SRS, jako tzw. Zachodnia Ukraina, przyłączone zostały w całości województwa wołyńskie, stanisławowskie i tarnopolskie oraz centralna i wschodnia część województwa lwowskiego. Rządy Wielkiej Brytanii i Francji wybrały rolę obserwatora, wstrzymały ograniczone działania

wojenne na froncie zachodnim i nie potępiły jednoznacznie agresji sowieckiej.

Po ustaleniu linii granicznej z Niemcami władze sowieckie przystąpiły do przebudowy struktur administracyjnych i systemu społeczno-gospodarczego zajętych terytoriów. Jej celem było trwałe połączenie tych obszarów z ZSRS. Wstępnym etapem tego procesu było wyprzedzające wkroczenie jednostek Armii Czerwonej na tereny II RP, a następnie powstanie na tych obszarach działających w imieniu Związku Sowieckiego komitetów rewolucyjnych i bojówek, określanych w terminologii sowieckiej Milicją Robotniczo-Chłopską (RKM – Rabočne-Kriestjanskaja Milicija). Ich działalności towarzyszyły grabieże i mordy dokonywane głównie na pracownikach polskiej administracji, ziemiaństwie i inteligencji. Proceder ten trwał również w pierwszym okresie po wejściu Sowietów spełniając rolę spoiwa zespalającego część kresowego chłopstwa i lumpenproletariatu z nowym ustrojem. Akceptowane przez władzę sowiecką napady wiązały bowiem ich uczestników z nową władzą. Rozkradanie majątku miejscowych elit w jej interpretacji nosiło znamiona „rewolucyjnej redystrybucji dóbr”, ponieważ pokrzywdzone warstwy odbierały „burżujom” bogactwo powstałe w wyniku „kapitalistycznego ucisku”. Przy okazji następowało błyskawiczne niszczenie infrastruktury gospodarczej i dotychczasowego ładu społecznego. To zaś tworzyło pustą przestrzeń, możliwą do wypełnienia przez nowe, „sprawiedliwe” porządki.

Wkraczające do Polski oddziały Armii Czerwonej otrzymały instrukcje, zgodnie z którymi bezpośrednio po wkroczeniu do miasta miały powoływać „tymczasowy zarząd” z udziałem przedstawiciela armii, funkcjonariusza NKWD, przedstawiciela robotników i reprezentanta lewicowej inteligencji. Ciałem to miało za zadanie sformować gwardię robotniczą, zorganizować wydawanie gazety, a w gminach utworzyć komitety włościńskie w celu odebrania ziemi obszarnej i przekazania jej „biedniakom” i „średniakom”. Kolejnym etapem formalizującym procedurę aneksyjną było podjęcie przez Biuro Polityczne KC WKP(b) 1 października 1939 r. decyzji o zwołaniu zgromadzeń ludowych – ukraińskiego we Lwowie i białoruskiego w Białymstoku. Pierwotnie istniał plan utworzenia również Polskiego Zgromadzenia Ludowego. Zrezygnowano jednak z tego pomysłu, gdyż Lubelszczyzna i wschodnie Mazowsze, które w myśl paktu Ribbentrop-Mołotow miały przypaść Związkowi Sowieckiemu, na skutek wejścia w życie układu granicznego, zmieniającego ustalenia tego paktu, znalazły się po stronie niemieckiej.

Poprzedzone zmasowaną agitacją wybory odbyły się 22 października 1939 r. W USRS wzięło w nich rzekomo udział 92,83 proc., zaś w BSRS 96,7 proc. uprawnionych. W obu przypadkach na kandydatów promowanych przez władze paść miało ponad 90 proc. głosów. Tak „wybrani” deputowani weszli do Zgromadzenia Ludowego Zachodniej Ukrainy, które obradowało we Lwowie od 26 do 28 października 1939 r., oraz do Zgromadzenia Ludowego Zachodniej Białorusi, zwołanego w Białymstoku w dniach 28-30 października. Gremia te najpierw, w rozpisanej na głosy krytyce „eksterminacyjnej polityki białopolskich okupantów, krwio pijców i jaśniewielmożnych panów” wobec „mas ukraińskich i białoruskich”, uchwaliły ustanowienie na okupowanych obszarach władzy sowieckiej, którą sprawować będą rady delegatów. Następnie przyjęło deklarację zawierającą „prośbę” do Rady Najwyższej ZSRS o włączenie tych ziem do „siostrzanych republik” USRS i BSRS. Kolejne uchwały dotyczyły problematyki gospodarczej. Trzecia proklamowała konfiskatę bez wykupu ziem, budynków i inwentarza należących do „obszarników”, kościołów oraz urzędników państwowych i przekazanie ich w użytkowanie (a nie na własność) chłopom małorolnym i bezrolnym. Czwarta uchwała nacjonalizowała banki i większe zakłady przemysłowe. Na koniec obrad Zgromadzenie Ludowe Zachodniej Białorusi zdecydowało o ustanowieniu 17 września ogólnonarodowym świętem. W dniach 1-2 listopada RN ZSRS uchwaliła ustawy włączające tzw. Zachodnią Białoruś i Zachodnią Ukrainę do ZSRS. Ostatnim etapem spektaklu była akceptacja decyzji RN ZSRS przez Rady Najwyższe BSRS i USRS, co się stało 14 i 15 listopada 1939 r. Postanowienia zgromadzeń narodowych i następujące po nich procedury miały nadać pozory legalizmu niezgodnej z prawem międzynarodowym aneksji okupowanych ziem i już w ramach sowieckiej państwowości legitymizowały „rewolucyjne przemiany”, rozpoczęte sowiecką agresją na Polskę.

Konsekwencją procedury aneksyjnej była konieczność uregulowania statusu obywatelskiego mieszkańców przyłączanych ziem. 29 listopada 1939 r. Prezydium RN ZSRS przyjęło dekret, w którego myśl obywatele polscy zamieszkujący „zachodnie obwody Ukrainy i Białorusi” automatycznie stawali się obywatelami ZSRS. Natomiast przebywający na tych ziemiach bieżący [22] musieli się ubiegać o obywatelstwo w specjalnym trybie. Oznaczało to wprowadzenie obowiązku paszportowego dla wszystkich mieszkańców pasa nadgranicznego, a sama akcja rejestracyjna z tym związana była podstawą do późniejszych policyjnych represji NKWD (w tym masowych wywózek z roku 1940).

Wszystkie powyższe akty prawne, sprzeczne z ratyfikowaną przez Rosję Konwencją haską IV (1907), były nieważne w świetle prawa międzynarodowego i nie były uznawane zarówno przez Rząd RP na uchodźstwie, jak i państwa sojusznicze wobec

Polski, a także państwa trzecie (neutralne) przez cały czas trwania II wojny światowej. Niemniej od czerwca 1941 ZSRR konsekwentnie powoływał się wobec Wielkiej Brytanii i USA na fakt przeprowadzenia „wyborów” jako plebiscytu ludności zamieszkałej tereny Polski okupowane od agresji ZSRR na Polskę na rzecz przynależności tych terenów do ZSRR.

BEH-MP KGP

Tekst na podstawie: Rafał Wnuk, „Za pierwszego Sowietą”. Polska konspiracja na Kresach Wschodnich II Rzeczypospolitej (wrzesień 1939 - czerwiec 1941), Warszawa 2007.

Fotografie: IPN

ODDZIAŁ

Sowietski plakat propagandowy

Sowietski plakat propagandowy

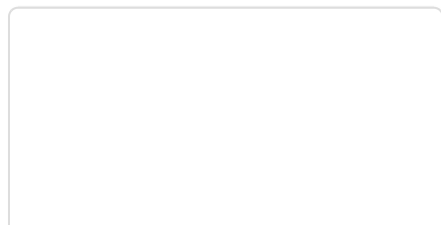
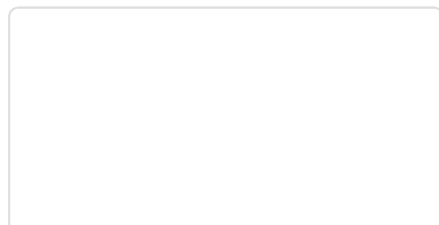
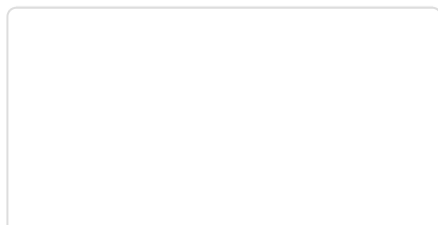
Sowietski plakat propagandowy

Sowietski plakat propagandowy

wybory

Mapa dotycząca ustaleń paktu Ribbentrop-Molotow.

Mapa Paktu Ribbentrop- Molotow Izwiestia-18.09.1939

Sowiecka gadzinowka z 27 października 1939 roku wydawana w Białymstoku

Ocena: 4.3/5 (12)

[Tweet](#)